

VERSLAG

VASTGESTELD

Bijeenkomst : Workshop BA2020
Datum : **31 mei 2017**
 Tijdstip : 11.00 – 13.00 uur
 Locatie : Utrecht

Deelnemers:

<i>(plv.) collegeleden</i>	<i>namens arrondissement</i>
Jaap van Slooten	Amsterdam
Brechje van der Velden	Amsterdam
Fred Schalker	Den Haag
Judith Versteeg	Den Haag
Judith Giebels	Gelderland
Nannet Heilhof	Limburg
Ronald Loonen	Limburg
Dirk Giltay Veth	Noord-Holland
Kristiaan Spoelstra	Noord-Nederland
Amke de Visser	Oost-Brabant
Anne ten Brummelhuis	Overijssel
Renate Kroeze	Overijssel
Harald Wiersema	Rotterdam

Aanwezig namens NOvA:

Bart van Tongeren	algemeen deken
Bert Fibbe	lid algemene raad
Bernard de Leest	lid algemene raad
Ruben Alderse Baas	lid algemene raad
Aai Schaberg	lid algemene raad
Raffi van den Berg	algemeen secretaris
Lucas Korsten	beleidsadviseur
Klaartje Sluijs	notulist

Opening

Bart van Tongeren, samen met Bert Fibbe portefeuillehouder BA2020 in de algemene raad, heet de aanwezigen welkom.

Genodigde van de workshop van vandaag is het CvA, vertegenwoordigd door één of twee leden per arrondissement. Eerder zijn vier workshops gehouden waarbij een gemêleerd gezelschap van advocaten van kleine en grote kantoren, aanbieders van opleidingen en experts is gevraagd te reflecteren op de mogelijke contouren van een (toekomstbestendige) beroepsopleiding voor advocaten in 2020 (BA2020). Het betrof deskundigen met wie Lucas Korsten eerder gesprekken heeft gevoerd. Bart van Tongeren geeft aan dat deze workshops constructief van toon waren en goede input hebben opgeleverd voor het vervolg. De contouren zijn mede op basis van deze gesprekken tot stand gekomen.

Bart van Tongeren licht toe dat het een zogenoemde 'greenfield' exercitie betreft, het gaat in principe niet over de huidige beroepsopleiding, waarvan de kwaliteit goed is. De kernvraag van de BA2020 exercitie is hoe, beginnend met een blanco stuk papier, een ideale en toekomstbestendige

beroepsopleiding eruit zou zien, gezien vanuit het primaire doel van de waarborging van, en verdere verhoging van, de kwaliteit van de advocatuur. De algemene raad heeft over de opzet en invulling van die toekomstige opleiding nog geen besluit genomen; dat gebeurt pas na afronding van deze serie van workshops én de daarop volgende openbare consultatie. Wel heeft de AR uitgangspunten gekozen voor de uitwerking van de BA2020.

De resultaten van de workshops worden gebruikt bij het opstellen van het consultatiedocument BA2020, dat in juli breed wordt uitgezet. Vervolgens zal de algemene raad een besluit nemen over de aard en invulling van de beroepsopleiding voor advocaten in 2020.

Bart van Tongeren schetst de agenda van de ochtend: om te beginnen zal Lucas Korsten een presentatie geven over de contouren BA2020; daarna volgt discussie over deze contouren aan de hand van drie stellingen. Tot slot is er ruimte voor aandachtspunten die niet in de stellingendiscussies naar voren zijn gekomen.

Uitgangspunten NOvA en opbouw contouren BA2020

Aan de hand van een presentatie geeft Lucas Korsten een toelichting op de opbouw en de verschillende elementen voor de contouren voor de BA2020 en de uitgangspunten van de NOvA die hieraan ten grondslag liggen. De stageperiode zal, zoals de Advocatenwet voorschrijft, drie jaar blijven duren. Toelating tot de stage biedt de toegang tot het beroep van advocaat (een dienstverband met een kantoor, inschrijving op het tableau en toelating tot de beroepsopleiding). Succesvolle afronding van de stageperiode biedt toegang tot het zelfstandig uitoefenen van het beroep van advocaat, zonder begeleiding van een patroon. Het leren houdt niet op na afronding van de stageperiode; nadrukkelijk wordt gekeken naar de doorloop in de fase van de permanente opleiding.

De stageperiode bestaat uit vier onderdelen, die in samenhang beschouwd worden:

- Beroepsethiek en procesvaardigheden: essentieel voor de kwaliteit van de advocatuur; dit onderdeel beslaat de volle drie jaren van de stage, wordt gegeven in gemengde groepen, en krijgt naar het einde toe een steeds grotere focus op toepassing (pleit oefeningen, intervisie, etc.)
- Toepassing cognitie en praktijkvaardigheden, met de nadruk op de toepassing in de beroepspraktijk; het streven is om dit onderdeel te geven in de eerste twee jaren van de stageperiode, waarbij de focus gaat naar specialisatie en een verschuiving naar meer homogene groepen. Er wordt uitgegaan van drie (thans ook gehanteerde) leerlijnen.
- Werken en leren in de kantoorpraktijk ('praktijk-leren'); dat de meeste tijd omvat in de stageperiode en de volle drie jaren van de stageperiode blijft beslaan. De BA2020 wil recht doen aan ook deze leerervaringen. De stagiaire verzamelt de resultaten hiervan in een portfolio.
- Een samenhangende sturing van de activiteiten in de stageperiode. Dit gebeurt aan de hand van een persoonlijk ontwikkelplan, dat dient als het persoonlijke spoorboekje van de stagiaire. De POP wordt in nauwe samenspraak tussen stagiaire, mentor en het (versterkte) patronaat opgesteld en bijgehouden, en besteedt aandacht aan gewenste richting en specialisatie, passend bij praktijk en werkzaamheden in kantoor.

Een nieuw element in de contouren voor de BA2020 is een cognitieve toelatingstoets vooraf, waarbij de gedachte is dat deze selecterend van karakter is. Het cognitieve niveau van de stagiaires die momenteel in de BA instromen, blijkt namelijk behoorlijk wisselend, waardoor in de BA kostbare tijd verloren gaat aan het herhalen van stof die als bekend moet worden

verondersteld. Door bij instroom de kennislat op een bepaald (hoger) niveau te leggen, kan 're-teaching' worden voorkomen en kan de focus meer liggen op de toepassing in de beroepspraktijk. Lucas Korsten geeft aan dat de precieze inhoud van de toelatingstoets nog moet worden uitgewerkt. Ook komt nog - later deze workshop, bij de discussie - aan de orde of er met één generieke toets wordt gewerkt of dat hierin al onderscheid kan worden gemaakt naar de drie onderscheiden leerlijnen.

Als mogelijk onderdeel van de toelatingstoets is gedacht aan een assessment voorafgaand aan de BA, waarbij wordt getoetst op zogenoemde niet-leerbare vaardigheden, bijvoorbeeld analytische vaardigheden: is een kandidaat in potentie geschikt voor het beroep van advocaat?

Door dit vooraf te toetsen, zou uitval uit de BA kunnen worden voorkomen. Daarnaast zou een assessment inzicht kunnen geven in de specifieke ontwikkelpunten van een stagiaire, en daarmee input vormen voor het formuleren van het POP.

Tijdens de vorige workshops is gebleken dat er weinig tot geen draagvlak is voor een assessment vanuit de NOvA. Ook in deze workshop zijn er behoorlijk wat vragen over nut en noodzaak van een dergelijk assesment. Bart van Tongeren stelt daarom voor dit onderwerp te isoleren en straks niet meer mee te nemen in de discussie bij de stellingen.

Dirk Giltay Veth informeert of er voorzien wordt in een cursus voorafgaand aan de toelatingstoets. Lucas Korsten geeft aan dat de contouren ervan uitgaan dat de voorbereiding voor de toelatingstoets buiten de BA2020 plaatsvindt. Mogelijk zullen universiteiten hierop gaan inspelen. Bernard de Leest vult aan dat hij, als hoofddocent, voortdurend in de praktijk ervaart dat de huidige BA te veel herhaling uit de rechtenstudie bevat. Dit leidt tot frustratie onder veel cursisten en tot lage waarderingen bij evaluaties.

Judith Versteeg vraagt zich af hoe een toelatingstoets in de praktijk wordt ingepast. Is er bijvoorbeeld een herkansing mogelijk?

Bart van Tongeren antwoordt dat de uitwerking van de toelatingstoets nog moet plaatsvinden. Zo zal er nagedacht moeten worden over de zwaarte van de toets, het precieze moment van afname, het al dan niet toetsen per leerlijn en de mogelijkheid van herkansing.

Nannet Heilhof denkt dat universiteiten er goed aan zouden doen een 'kop' op de rechtenstudie toe te voegen ter voorbereiding op een toelatingstoets voor de advocatuur, waarbij het van belang is dat de toegankelijkheid en de betaalbaarheid niet uit het oog wordt verloren.

Fred Schalker vraagt zich af welk probleem wordt opgelost met een toelatingstoets; het is immers slechts een klein percentage stagiaires dat in de huidige opleiding uitvalt.

Harald Wiersma brengt daarnaast in dat de geschiktheid vaak pas blijkt na het einde van een stageperiode.

Bernard de Leest benadrukt nogmaals de noodzaak van te veel herhaling in de huidige BA omdat stagiaires vaak de 'basics' van het recht niet onder de knie hebben, waardoor te weinig tijd en aandacht kan uitgaan naar datgeen waarvoor een beroepsopleiding bedoeld is, namelijk het leren toepassen in de praktijk. Daarnaast is de opleiding nu heel toetsgericht, terwijl het accent zou moeten liggen op de praktijk.

Lucas Korsten vervolgt zijn verhaal met de opmerking dat in de contouren BA2020 wordt uitgegaan van een versterkt patronaat. De patroon zal o.a. meer met de stagiaire mee moeten denken over

de versterking van de samenhang tussen leren op kantoor, de beroepsopleiding en andere opleidingsactiviteiten, zodat meer gericht maatwerk voor de stagiaire ontstaat.

Ronald Loonen brengt de suggestie in om de input van stagiairs te gebruiken bij het beoordelen van patroons, bijvoorbeeld door middel van 360° feedbacks. De lokale raden doen in zijn ogen nu te weinig aan het versterken van het patronaat, of hebben hier in ieder geval de handvatten niet voor. Een aantal aanwezigen geeft aan de positie van de stagiaire in dit verband kwetsbaar te vinden; de patroon is immers behalve begeleider ook beoordelaar én vaak werkgever van de stagiaire.

Discussie aan de hand van stellingen

Bart van Tongeren bedankt Lucas Korsten voor de toelichting en gaat over op de discussie over de contouren BA2020 aan de hand van drie thema's:

- een samenhangende sturing gedurende de gehele stage;
- een selectieve toelatingstoets;
- cognitie en vaardigheden in samenhang organiseren.

Hij benadrukt nogmaals dat het doel van de discussie is om argumenten voor en tegen te verzamelen en niet om het eens te worden met elkaar of om besluiten te nemen.

Om de discussie op gang te brengen zijn drie stellingen geformuleerd. De eerste stelling luidt als volgt:

Het borgen van de kwaliteit van (de instroom in) de advocatuur vergt een samenhangende besturing van de activiteiten uit de gehele stage.

Nannet Heilhof is van mening dat een POP een goed instrument is voor zelfsturing. Ook Jaap van Slooten noemt, namens de Amsterdamse fractie aan, de beoogde samenhang een positieve ontwikkeling, net als het verstrekte patronaat. De vraag is wel hoe je zo'n opzet kunt borgen. Ook vraagt hij aandacht voor het hierin betrekken van pleitoefeningen; die lijken er nu soms een beetje 'bij te hangen'.

Harald Wiersema vraagt wiens rol het is om de POP te bewaken. Het zou mooi zijn als de patroon hierin een rol speelt.

Bart van Tongeren antwoordt dat de POP hiervoor een goed instrument is, waarbij de patroon, de mentor en de stagiaire samen meer afstemmen. Het streven is om tot één opleidingsplan te komen waarin alle facetten, dus ook de lokale, worden meegenomen.

Anne ten Brummelhuis - zelf patroon - zou meer betrokkenheid van de patroon een goede ontwikkeling vinden. Patroons staan in haar ogen nu teveel aan de kant; zij zouden meer betrokken moeten worden bij de BA.

Fred Schalker doet de suggestie dat de NOvA patroons levert. Jaap van Slooten suggereert in dit verband het voorhanden zijn van 'onafhankelijke' goede patroons.

Brechje van der Velden is een voorstander van meer samenhang en betrokkenheid van de patroon, maar plaatst als kanttekening dat de afstemming tussen patroon, mentor in de BA en vaak ook nog een mentor binnen de kantooropleiding een ingewikkelde exercitie is; bovendien vindt zij drie jaar daarvoor een (te) lange periode. Zij vraagt zich af of het realistisch is om de activiteiten van de stagiaire, patroon, NOvA en, voor sommigen ook de LFS, in samenhang te brengen. Zij zou de opleiding (BA) willen concentreren in het eerste jaar, en daarna de patroon meer in de opleidende rol zetten.

Judith Versteeg pleit ervoor een en ander behapbaar te houden. Zijn POP en portfolio bijvoorbeeld met elkaar te integreren?

Ronald Loonen vraagt nogmaals aandacht voor de kwaliteit van patroon. Die is nu soms onder de maat; een patroon moet echt goed opgeleid worden en wellicht ook aan een assesment worden onderworpen dat diens geschiktheid als opleider toetst.

Bart van Tongeren rondt de discussie af en brengt de tweede stelling in:

Een toelatingstoets is noodzakelijk als basis voor een opleiding die zowel efficiënt (geen herhalingen) als effectief (waarborgt kwaliteit advocatuur) is.

Bij deze stelling doet de vraag zich voor of de (cognitieve) toelatingstoets generiek of juist specifiek per leerlijn zou moeten zijn. De aanwezigen zijn voorstander van een generieke toets en vinden het van belang dat er niet te snel wordt ingezoomd en dat stagiairs in staat zijn om gemakkelijk te schakelen tussen de verschillende rechtsgebieden.

Bernard de Leest verwacht dat universiteiten zullen inspringen op een toelatingstoets. Judith Giebels vindt het belangrijk dat universiteiten zelf hun verantwoordelijk voelen en deze niet opgelegd krijgen.

Jaap van Slooten is van mening dat een toelatingstoets talent niet zou mogen afschrikken en dat de BA (financieel) voor iedereen toegankelijk moet blijven. Ook moet de NOvA ervoor waken om met de invoering van een toelatingstoets de deur op een kier te zetten voor de discussie over de toegankelijkheid van de balie voor niet-juristen; hij is tegen de toegang voor niet-juristen.

Jaap van Slooten doet de suggestie om universiteiten te stimuleren om belangrijke vakken later in het curriculum te programmeren, zodat essentiële stof bij aanvang van de BA niet is 'weggezakt'. Ook brengt hij het idee in om eisen te stellen aan de behaalde cijfers *tijdens* de rechtenstudie voordat een student wordt toegelaten tot de BA, bijvoorbeeld "minimaal een zeven gemiddeld."

Ruben Alderse Baas beaamt dat een toets niet de enig denkbare oplossing is om het cognitieve verschil bij aanvang van de BA weg te nemen.

Brechje van der Velden brengt de gedachte van een summerschool in waar het complete cognitieve onderwijs ondergebracht wordt. Dirk Giltay Veth vult aan dat je ook nog kan denken aan een summerschool of andere voorbereidende cursus *in plaats van* een toets. Zodoende kan nog meer accent worden gelegd op de nieuwe manier van leren die de BA vraagt.

Ruben Alderse Baas denkt dat het goed zou zijn als de BA meer status krijgt; eigenlijk zou rond de BA de 'magie' van bijvoorbeeld Grotius moeten komen te hangen. Ronald Loonen is het hiermee eens. In zijn ogen mag de BA veel meer de exclusiviteit van het vak van advocaat benadrukken. Bernard de Leest ziet dat iets anders; de meerwaarde van de BA voor stagiairs is in zijn ogen dat je echt het vak leert. Heel praktijkgericht dus. Grotius of iets degelijks ziet op verregaande specialisatie en komt doorgaans pas na een aantal jaren werkervaring.

Op de vraag of het raadzaam is om op één leerlijn te toetsen, brengt Kristiaan Spoelstra het punt in dat stagiairs op die manier na de BA een andere praktijk kunnen starten dan waarvoor zij zijn opgeleid. Dat lijkt hem onwenselijk. Raffi van den Berg beaamt dat het van belang is dat advocaten werkzaam zijn op een specialisatie waarop zij ook aantoonbaar opgeleid zijn. Bij overstap naar een

andere specialisatie moet dat expertiseniveau gewaarborgd zijn, bijvoorbeeld door de specialisatiemodules uit de BA te volgen.

Bart van Tongeren rondt de discussie af en gaat over naar de derde en laatste stelling. Deze luidt: ***In een goede beroepsopleiding zijn cognitie en vaardigheden in het onderwijs verweven, en gericht op praktische toepassing en reflectief denken. Een accreditatieregime moet deze onderwijsonderdelen dan ook geïntegreerd behandelen.***

De aanwezigen kunnen zich vinden in de stelling en zijn er voorstander van om in de BA veel minder tijd en aandacht in te ruimen voor cognitie ten gunste van de toepassing ervan. Het succes zal afhangen van de uitvoering. Die zal nog gedetailleerd moeten worden uitgewerkt.

Sluiting

Bart van Tongeren vat de discussie van de workshop kort samen en bedankt alle aanwezigen voor hun komst naar Utrecht en hun waardevolle input.